ԱԶԱՏ ՕՐ

«Ազάτ օր» Արմենուհի Հմերήσια Εφημερίδα

ԱԶԱՏ ՕՐ ՕՐԱԹԵՐԹ – 82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 23250

www.azator.gr

ԱԹԷՆՔ, ՈՒՐԲԱԹ 6 - ՇԱԲԱԹ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2026 ✷ ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6 - ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2026

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Սահմանադրական վերանայում. արտաքին պահանջներու եւ ներքին ճնշումներու միջեւ

Նիկոլ Փաշինեանի վերջին յայտարարութիւնը, թէ նոր Սահմանադրութեան ընդունման հարցին մէջ ընդդիմութեան անհամաձայնութեան պարագային իշխանութիւնը պէտք է հանրային ճնշում բանեցնէ անոր վրայ, կը բացայայտէ իշխանաւոր խումբի վտանգաւոր մօտեցումը՝ քաղաքական տարակարծութիւնը դիտելով իբրեւ խոչընդոտ, զոր պէտք է չէզոքացնել ճնշումի միջոցներով:

Իշխանաւորները սպառնալով ընդդիմութեան դէմ հանրային ճնշում կազմակերպել, կը խախտեն ժողովրդավարական այն սկզբունքը, որուն համաձայն քաղաքական բոլոր ուժերը իրաւունք ունին ազատօրէն արտայայտելու իրենց դիրքորոշումը: Կը ստեղծուի նաեւ այնպիսի տպաւորութիւն, թէ ազգային շահը սահմանելու իրաւունքը կը պատկանի միայն կառավարող խումբին:

Հայաստանի իշխանութիւնները նոր Սահմանադրութեան հարցը կը կապեն Ատրպէյճանի հետ խաղաղութեան հաստատման հեռանկարին, մինչ փոփոխութեան առանցքային նպատակներէն մէկը պիտի ըլլայ Անկախութեան հռչակագիրին յղումին վերացումը: Համազգայնօրէն ընդունուած փաստաթուղթը Հայաստանի անկախ պետականութեան պատմական հիմքերէն մէկն է ու իր մէջ կը մարմնաւորէ հայ ժողովուրդի համընդհանուր առաջադրանքներն ու ազգային ինքնորոշման ձգտումները, որուն նշանակութիւնը ներկայիս իշխող խումբը կը գնահատէ միայն Պաքուի պահանջներուն լոյսին տակ:

Մինչ Հայաստանի մէջ իշխանութիւնները պատրաստակամութիւն կը յայտնեն վերատեսութեան ենթարկելու ազգային ու պետական հիմնարար սկզբունքները, Ալիեւ կը շարունակէ յառաջ մղել այսպէս կոչուած «**Արեւմտեան Ատրպէյճան**»ի օրակարգը՝ Հայաստանի ինքնիշխան տարածքին նկատմամբ պահանջներու քաղաքական ենթահող ստեղծելով: Հետեւաբար, որեւէ երաշխիք չկայ, որ Հայաստանի Սահմանադրութեան փոփոխութենէն ետք Պաքու պիտի հրաժարի իր մնացեալ պահանջներէն: Ոչ մէկ հիմք կայ ենթադրելու, թէ մէկ պահանջի կատարումը վերջ պիտի դնէ Ատրպէյճանի յաւակնութիւններուն: Ընդհակառակը, անոնք կրնան շարունակուիլ նոր ձեւակերպումներով եւ նոր նախապայմաններով:

Աւելի խոր մտահոգութիւնն այն է, թէ Ալիեւի քաղաքականութեան վերջնական ուղղութիւնը դարձած է Հայաստանի ինքնիշխան եւ կենսունակ անկախ պետականութեան գոյութեան պայմանները սահմանափակելու ձգտումը: Նոր Սահմանադրութեան հարցը, իր բնոյթով, Հայաստանի պետականութեան, ազգային ինքնիշխանութեան եւ սահմանադրական շարունակականութեան վերաբերող հիմնարար խնդիր մըն է: Իսկ անոր քննարկումը այսօր սահմանափակուած է իշխանութեան կողմէ ներկայացուած քաղաքական հիմնաւորումներով: Յատկապէս երբ հանրութեան ծանօթ չէ նոր բնագիրին ամբողջական բովանդակութիւնը, միայժամանակ Անկախութեան հռչակագիրին վերաբերող հարցը կը շարունակէ մնալ հայ-ատրպէյճանական յարաբերութիւններու առանցքային վէճերէն մէկը:

Այս պայմաններուն մէջ քաղաքացիներուն եւ քաղաքական ուժերուն իրաւունքն է պահանջել յստակութիւն եւ երաշխիքներ:

Խաղաղութեան հաստատումը Հայաստանի համար կարեւորագոյն նպատակ մըն է, սակայն խաղաղութեան անունով ներքին քաղաքական համաձայնութեան պարտադրանքն ու ճնշումը վտանգաւոր ուղիներ բանալու քաղաքական տհաճ մօտեցում մըն է: Ատրպէյճանի հետ բանակցութիւններուն վերաբերող հարցերը պէտք է ստանան համոզիչ պատասխաններ, իսկ ձեռք բերուած համաձայնութիւնները՝ արժանահաւատ երաշխիքներ:

Ներկայիս, այդ պատասխաններուն բացակայութիւնը փոխարինուած է ընդդիմութեան վրայ ճնշում գործադրելու կոչերով:

Հայաստանի քաղաքական կեանքին այսօր հարկաւոր են իշխանական պատասխանատուութիւն, ընդդիմութեան հանդէպ յարգանք եւ ազգային կարեւոր հարցերու շուրջ լայն համաձայնութեան ձգտում:

Ընդդիմութիւնը լռեցնելու կամ անոր դիրքորոշումը հանրային ճնշումով փոխելու փորձերը չեն նպաստեր ժողովրդավարութեան ու Հայաստանի անկախ պետականութեան ամրապնդման: Ընդհակառակը՝ անոնք կը խորացնեն քաղաքական բեւեռացումը եւ կը թուլացնեն պետական հիմնաշէնքին նկատմամբ վստահութիւնը:

Իսկ խորհրդարանը կրկէսի վերածելու վերջին անախորժ պատկերները, իշխանաւորներու վարքագիծի վտանգաւոր ուղղութեան դրսեւորումը կարելի է նկատել:

Ընդդիմադիր լայն համախմբում՝ «Ալիեւեան սահմանադրութեան» պարտադրանքին դէմ

Հայաստանի ընդդիմադիր շարք մը քաղաքական ուժեր, ներառեալ Ազգային Ժողովի «**Ուժեղ Հայաստան**» եւ «**Հայաստան**» խմբակցութիւնները, Սամուէլ Կարապետեանի առանձնատան մէջ տեղի ունեցած փակ հանդիպումէ մը ետք, համատեղ յայտարարութեամբ մերժեցին «**ալիեւեան սահմանադրութեան**» պարտադրանքը:

Յայտարարութիւնը հրապարակեց «**Ուժեղ Հայաստան**» խմբակցութեան ղեկավար Նարեկ Կարապետեան: Ստորագրողներուն շարքին են «**Հայաստան**» դաշինքը, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, Հայ ազգային քոնկրեսը, Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութիւնը, «**Բարգաւաճ Հայաստանը**», «**Ապրելու երկիրը**», «**Հայաքուէն**», «**Ժառանգութիւնը**» եւ այլ քաղաքական ուժեր:

Ընդդիմադիրները յայտարարեցին, որ կը համախմբուին ոչ միայն սահմանադրական փոփոխութիւններու պարտադրանքը մերժելու, այլեւ առանց միակողմանի զիջումներու եւ տարածքային կորուստներու խաղաղութեան հաստատման, ազգային ինքնութեան եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ պաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ ժողովրդավարական ազատութիւններու եւ իրաւունքներու վերականգնման շուրջ:

Ընդդիմադիր ուժերը շեշտեցին, որ նոր Սահմանադրութենէն Անկախութեան հռչակագրին յղումը հանելու նախաձեռնութիւնը կը բխի Պաքուի պահանջներէն: Ատրպէյճան այդ փոփոխութիւնը նախապայման կը նկատէ խաղաղութեան պայմանագրի ստորագրման համար, մինչդեռ Փաշինեանի իշխանութիւնը կը պնդէ, թէ սահմանադրական փոփոխութիւնները Հայաստանի ներքին օրակարգին մաս կը կազմեն:

Իշխող «**Քաղաքացիական պայմանագիր**»-ը խորհրդարանին մէջ չունի անհրաժեշտ սահմանադրական մեծամասնութիւնը եւ նախագիծը հանրաքուէի դնելու համար կարիքը ունի առնուազն վեց ընդդիմադիր պատգամաւորի ձայնին: Ընդդիմադիր խմբակցութիւնները յայտարարած են, որ նման աջակցութիւն պիտի չտրամադրեն:

Անդրադառնալով յաջորդ քայլերուն՝ Նարեկ Կարապետեան նշեց, որ պիտի փորձեն հասարակական գործիչներու հետ եւս համաձայնութիւն գոյացնել իրենց որդեգրած սկզբունքներուն շուրջ: Ան չբացառեց պայքարի բոլոր օրինական միջոցներուն դիմելու կարելիութիւնը, սակայն փողոցային պայքարի մասին յստակ դիրքորոշում չյայտնեց:

Կարապետեան նաեւ պնդեց, որ հանդիպումը նախաձեռնած էր Սամուէլ Կարապետեան, իսկ իշխանութիւնները զայն ձերբակալելով փորձած են խափանել նախաձեռնութիւնը: «**Ուժեղ Հայաստան**»-ը գործարարին ձերբակալութիւնը կը կապէ սահմանադրական փոփոխութիւններուն դէմ ընդդիմութեան կոշտ դիրքորոշումին:

Սամուէլ Կարապետեան դարձեալ ձերբակալուեցաւ

Անցեալ տարի մօտ 7 ամիս բանտը անցուցած միլիառատէր գործարար Սամուէլ Կարապետեան դարձեալ ձերբակալուածի կարգավիճակ ստացաւ: Ներկայիս տակաւին յայտնի չէ՝ Յունուարէն տնային կալանքի տակ գտնուող 61-ամեայ գործարարը նորէն պիտի կալանաւորուի՞, թէ՞ ոչ: Ժամեր շարունակ Քննչական կոմիտէին մէջ հարցաքննելէ ետք զայն տեղափոխեցին Հակափտածութեան դատարան, ուր քննուեցաւ Կարապետեանը կալանաւորելու քննիչներու միջնորդութիւնը:

Իրաւապահներուն յարուցած նոր վարոյթը կապուած է Կարապետեաններու ընտանիքին պատկանող Հայաստանի ելեկտրական ցանցերու ընկերութեան հետ, որ հանրային գերակայ շահ ճանչցուած է եւ ուր պետութիւնը անցեալ տարի ժամանակաւոր կառավարիչ նշանակեց:

Մինչ Հայաստանի ելեկտրական ցանցերուն պետականացումը տակաւին ընթացքի մէջ է, որուն աւարտէն ետք կառավարութիւնը մտադիր է զայն միջազգային կառավարման յանձնել, Քննչական կոմիտէն Կարապետեանի ձերբակալութենէն ետք յայտնեց, որ Կարապետեան կը կասկածուի կազմակերպուած եղանակով Հայաստանի ելեկտրական ցանցերուն 64,5 միլիառ դրամի կամ մօտ 180 միլիոն տոլարի վնաս պատճառելու մէջ: Սա, ըստ իրաւապահներուն, տեղի ունեցած է 8 տարուան ընթացքին՝ 2016-2024 թուականներուն:

Սամուէլ Կարապետեանէն բացի եւս 35 հոգիի նկատմամբ քրէական հետապնդում յարուցուած է:

«Դրօշակ»ի առաջնորդող

Կարմիր գծերի հատումն ու պատմական օրինաչափութիւնը

2026 թ. գարնանն ու ամռանը տեղի ունեցած նախընտրական եւ յետընտրական գործընթացները փաստեցին, որ Նիկոլ Փաշինեանը չի պատրաստւում օրինական ընտրութիւնների ճանապարհով երբեւէ իշխանութիւնը զիջել այլ քաղաքական ուժերի: Հոկտեմբերի 25-ին մի շարք համայնքներում տեղի ունեցած համայնքային ընտրութիւնները մէկ անգամ եւս հաստատում են այս համոզումը: Փաշինեանը, ինչպէս կենտրոնական իշխանութեան դէպքում, նոյնպէս եւ տեղական որեւէ համայնքում ընդդիմութեան յաղթելու հաւանականութիւնն հանրութեան գիտակցութիւնից վանելու համար, պատրաստ է

1) մշտական վախի մէջ պահել հասարակութեանը,
2) դիմել ցանկացած անօրինականութեան,
3) երկրի վարչական, ուժային եւ այլ ազդեցիկ համակարգերն ամբողջովին ծառայեցնել իր նպատակին,
4) զանգուածաբար վարկաբեկել, հետապնդել ու կալանաւորել ընդդիմադիր ազդեցիկ գործիչներին,
5) արտաքին շահագրգիռ ուժերի հետ Հայաստանի հաշուին գնալ քաղաքական գործարքների՝ վերջիններիս գործնական աջակցութիւնը ստանալու համար եւ այլն:

Համապետական ընտրութիւններից յետոյ Փաշինեանը խորհրդարանում յապշտապ կերպով օրէնք անցկացրեց, որի միջոցով, յատկապէս Ռուսաստանում, արտագնայ աշխատանքով ընտանիքների հանապազօրեայ հացը վաստակող տասնեակ հազարաւոր հայաստանցիների զրկեց ընտրութիւններին մասնակցելու հնարաւորութիւնից, խորհրդարանական մանդատները խլելուց յետոյ շինծու մեղադրանքով կալանաւորեց ընդդիմադիր երրորդ ուժի ղեկավար Գագիկ Ծառուկեանին, որից յետոյ արդէն չորրորդ անգամ կալանաւորեց խորհրդարանական երկրորդ ուժի ղեկավար Ռոբերտ Քոչարեանին եւ, հաւանաբար որպէսզի ճնշումն իր նպատակին հասնի, այս անգամ կալանաւորեց նաեւ երկրորդ նախագահի աւագ որդուն: Խորհրդարանական ընտրութիւնների շրջանում ձեռնարկած ապօրինութիւնները կրկնուեցին նաեւ հոկտեմբերի 25-ի համայնքային ընտրութիւններում:

Ձերբակալութիւնները շարունակուեցին ընդհուպ մինչեւ ընտրութիւնների օրը՝ թիրախ ընտրելով համայնքապետի, ինչպէս եւ աւագանու մօտ երկու տասնեակ թեկնածուների:

Փաշինեանը որքան աւելի խոցելի է դառնում իր քաղաքական գործունէութեան ձախողման եւ փակուղում խճճուելու առումով, այնքան դառնում է դիւրագրգիռ քննադատութեան հանդէպ եւ աւելացնում է հետապնդումներն ու քաղաքական բանտարկեալների թիւը: Բոլոր թուարկած քայլերն ու գործողութիւնները վկայում են այն մասին, որ Փաշինեանի քաղաքական կացութիւնը նմանուել է թակարդում յայտնուած այն կենդանու վիճակին, որը որքան աւելի ջղաձիգ ջանքեր է գործադրում ստեղծուած իրավիճակից դուրս պրծնելու համար, այնքան աւելի է խճճւում թակարդում: Վերջերս Փաշինեանը յայտարարեց, թէ սահմանադրական հանրաքուէի անցկացմանը եթէ ընդդիմութիւնը չմիանայ, ինքը կարող է նոր ընտրութիւններ անցկացնել:

Ի՞նչ է սա, սպառնալի՞ք խորհրդարանական ուժերին, շանտա՞ժ՝ ուղղուած միանգամից եւ՛ ընդդիմութեանը, եւ՛ ժողովրդին, եւ՛ Նիկոլի կոկորդին չոքած արտաքին ուժերին:

Մէկ բան ակնյայտ է՝ այսօր գլխաւոր պահանջատէրը, որի ճնշումից Հայաստանի վայ ղեկավարը չի կարողանում խուսանաւել, Ադրբեջանն է՝ Թուրքիայի աջակցութեամբ: Սրան հակառակ՝ ընտրութիւններից առաւել թուլացած Փաշինեանի մօտ մեծացել է վախը ժողովրդական ընդվզումից, իսկ միւս կողմից՝ նա գտնուում է երկու քարի արանքում, որոնցից մէկը ազգային շահերը պաշտպանելու մարտահրաւէրն է, միւսը՝ ազգային շահերի հաշուին սեփական մորթը փրկելու ցանկութիւնը:

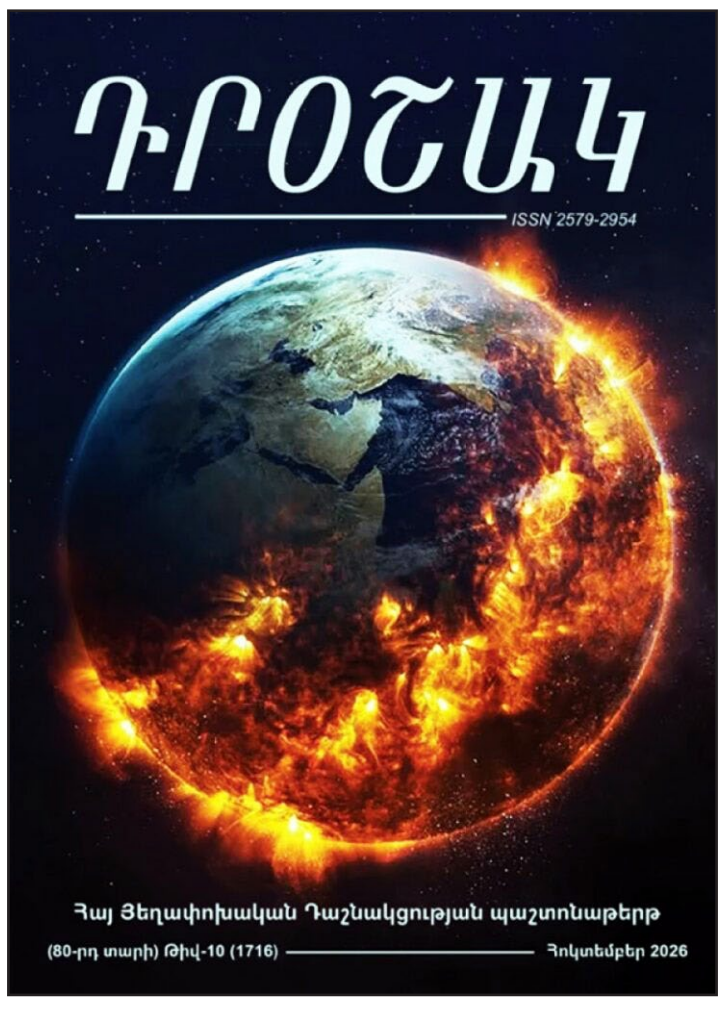
Նիկոլն իր թիմի հետ լծուած է սոցիալ-տնտեսական եւ անլուծելի այլ բարդութիւնների հեռանկարի շեմին հասարակութեան գլխի տակ փափուկ բարձ դնելու գործին, շատ լաւ հասկանալով, որ ողջ կեղծիքը մօտակայ ժամանակներում հոդս է ցնդելու օճառի պղպջակի պէս: Միաժամանակ նա փորձում է երկարաձգել Ադրբեջանին ու Թուրքիային, Ռուսաստանին ու Եւրոպային, ԱՄՆ-ին ու Իրանին տուած իր հաւաստիացումների իրականացումը՝ վերջիններիս շահերի հետ հաշուի նստելու, իսկ որոշների առջեւ էլ պարտաւորութիւնները կատարելու հարցերում: Ընդ որում, ընտրական գործընթացներում ամէն տեսակի անօրինականութիւն գործած Փաշինեանը յոյս ունէր, թէ Եւրոպան իրեն թիկունք կը լինի եւ՛ Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնների, եւ՛ նոր շուկաների տրամադրման, եւ՛ Ադրբեջանի ու Թուրքիայի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման, եւ՛ սոցիալական անկանխատեսելի հեռանկարի շեմին նիւթական շօշափելի աջակցութեան, եւ՛ ծառացած միւս բարդ խնդիրներում:

Այնինչ եւրոպական մեծ-մեծ խոստումները մնացին խոստումների մակարդակում, թէեւ պէտք է ընդունել, որ այսօրուայ համաեւրոպական նոմենկլատուրային վերնախաւն ինքը նախանձելի վիճակում չէ եւ գալիք տարում զբաղուած է լինելու սեփական քաղաքական ինքնապահպանման հոգսը հոգալով: Այս մարդիկ փաստացի Ուկրաինայի կողմից դարձան պատերազմի մասնակից եւ այսօր կանգնած են սեփական պարտութիւնն ընդունելու խայտառակութեան առջեւ, երբ նրանց համար անգամ տեղ չի նախատեսուել բանակցութիւնների սեղանի մօտ:

Եւրոպայի իրական տէրերը զզուել են իրենց խորագոց հոգսերի հաշուին Ուկրաինայի հոգսերը հոգալու ղեկավարութիւնների ձախող քաղաքականութիւնից, իսկ աւելի եռանդուն ու ըմբոստ շերտերը փոթորկել են հրապարակները՝ լրջօրէն ցնցելով վերեւում նստածների աթոռները:

2027 թուականին անխուսափելի է թւում եւրոպական քաղաքական էլիտայի դիմապատկերի լուրջ փոփոխութիւնը, ինչը կարող է որբութեան մատնել Զելենսկու եւ Փաշինեանի նման լիբերալ գլոբալիզմի հորձանքին յանձնուած բախտախնդիրներին:

Փաշինեանի վերը նկարագրուած քայլերը փաստում են, որ անլոյս թունելում յայտնուած ղեկավարը, խախտելով օրինականութեան եւ մնացած բոլոր կարմիր գծերը, գնում է վա բանկ՝ թերեւս համոզուած լինելով, որ ութամեայ անփառունակ գործունէութեան համար արդէն իսկ իրեն սպառնում է երկրի քրեական օրէնսգրքով սահմանուած ամենաբարձր պատժաչափը: Ամէն գնով երկրի բոլոր լծակները ձեռքում պահելու ճիգը, պոտենցիալ բոլոր մրցակիցներին չէզոքացնելու քայլերը հենց այս տագնապալի հեռանկարի հետեւանքն են:

Հասկանալով, որ իր աթոռի ամենափոքր տատանման դէպքում անսկզբունք ու անհայրենիք թիմը ցրիւ է գալու, նա շարունակում է, երբեմն եւ գաղտնի հրամաններով, հսկայական պարգեւատրում-կաշառքներ բաժանել պետական նոմենկլատուրային: Որքան էլ որ վարչական լծակների, բազմազան զեղծարարութիւնների ու ակնյայտ օրէնսխախտումների ճանապարհով Փաշինեանին յաջողւում է տպաւորութիւն ստեղծել, թէ վայելում է ժողովրդի մեծամասնութեան համակրանքը, հանրային պարզ շփումների ընթացքում զգում է այն կուտակուած ատելութեան էներգիան, որը իւրաքանչիւր պահի եւ ամենաանսպասելի ձեւով կարող է պայթել եւ լաւայի պէս հրապարակները հեղեղել շիկացած զանգուածներով:

Մարդը, ով միայնակ դուրս եկաւ յեղափոխութիւն անելու եւ նրա վճռականութիւնը ձնագնդի պէս իր մէջ ներառեց երկրում կուտակուած դժգոհութեան էներգիան, ի տարբերութիւն ընդդիմութեան, շատ լաւ է հասկանում, որ հեղաշրջում անելու համար պէտք չէ սպասել, թէ երկրի 3 մլն քաղաքացիները երբ դուրս կը գան փողոց: Որպէս օրինակ յիշենք, թէ ինչպէս, այսպէս կոչուած, Նիկոլի թաւշեայ յեղափոխութեան պիկին Հանրապետութեան հրապարակում հաւաքուած մարդկանց թիւը ներկայացուեց 150.000:

2026 թուականին Նիկոլի նախընտրական վերջին հանրահաւաքում նոյն վայրում նոյն չափով խմբուած մարդկանց թիւը պաշտօնապէս ներկայացուեց 30-40.000:

1988-1990 թուականներին Ազատութեան հրապարակը տեղաւորում էր 15-20.000 մարդու, իսկ երբ կրիտիկական օրերին հեղեղւում էին շրջակայ փողոցներն ու Կարապի լճի ափերը, այդ թիւը չէր գերազանցում 40-50.000-ը: Կարելի է աւելորդ համարել այս մանրամասների մէջ խորանալը, սակայն դրանք ներկայացւում են փաստելու համար, որ համաժողովրդական զանգուածային միջոցառումների դէպքում մինչեւ հանրութեան 3-5 տոկոսն ընդգրկող կրիտիկական զանգուածի գումարուելը նշանակում է, որ այն լծակի պէս ունակ է ապահովելու հսկայական զանգուածների մտաւոր ու ֆիզիկական ակտիվացումը:

Նորանկախ Հայաստանի պատմութեան մէջ այդ կրիտիկական զանգուածից կարողացել են օգտուել այս երկրի երկու մեծ ամբոխավարները՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանն ու Նիկոլ Փաշինեանը: Եւ այս փորձն իր մաշկի վրայ զգացած Փաշինեանը հասկանում է, որ երբ յեղափոխական իրավիճակը հասունանում է, միշտ էլ կը գտնուեն այն գլխաւորող գործնական ու վճռական մարդիկ: Հասկանում է նաեւ, որ երբ հասարակութիւնը պատրաստ է, ժողովրդական հրաբուխը կարող է ժայթքել ամենաանսպասելի ժամանակ:

Օրինակ, 2017 թուականի խորհրդարանական ընտրութիւններում «**Քաղաքացիական պայմանագիրը**» «**Ելք**» դաշինքի կազմում, ոչ առանց աջակցութեան, հաւաքել է համեստ 7,78% ձայն՝ առաջատար «**Հանրապետական**» կուսակցութեան 49.08%-ի դիմաց: Այնինչ, մէկ տարի անց այս իրավիճակը պէտք է գլխիվայր շուռ գար եւ շարունակուէր ցայսօր:

Նիկոլ Փաշինեանն իր խայտառակ կառավարման ընթացքում ո՛չ վարչական եւ ո՛չ էլ քաղաքական առումով չհասունացաւ երկիր ղեկավարողի մակարդակի, բայց նա վերածուեց մի քաղաքական կենդանու, որը բնազդով ու հոտառութեամբ զգում է մթնոլորտի փոփոխութիւնը, կրունկները խուտուտ տուող ալեկոծութեան հասունացումը:

Այդ պատճառով էլ նա այսօր վերածուել է յանուն անձնական ինքնապահպանութեան ամէն ինչ զոհաբերելու պատրաստ դաժան եւ անսանձ բռնապետի եւ անում է այն, ինչի ականատեսն ենք: Բոլորից լաւ նա գիտի իր առջեւ ծառացած անլուծելի խնդիրները եւ, ինչպէս բոլոր իր նմաններն իրենից առաջ, փորձում է շրջանցել պատմական օրինաչափութիւնը՝ յոյս տածելով, թէ իր պարագայում այդ օրինաչափութիւնը չի գործի:

«Դրօշակ» թիւ 10, 2026 թ.

Ջնջուեցաւ Վիեննայի այն փառատօնը, որուն պիտի մասնակցէին Արցախեան համոյթները

«Արցախեան մշակոյթի պահպանման կենտրոն» կը տեղեկացնէ, որ Նոյեմբեր 4-ին Համաշխարհային փառատօներու միութեան *(WOFA)* նախագահ Զօրան Սթրեզովսքիէն նամակ մը ստացած է, ուր կը տեղեկացուի, թէ որոշուած է ամբողջութեամբ ջնջել Նոյեմբեր 27-30-ին, Վիեննայի մէջ նախատեսուած միջազգային այն փառատօնը, որուն պիտի մասնակցէին արցախեան երկու համոյթներ՝ **«Մենք ենք, մեր սարերը»** երգիպարի եւ Արցախի Ազգային նուագարաններու, սակայն **«որոշ դեսպանատուներու»** միջատութեան պատճառով անոնց մասնակցութեան հրաւէրը ետ առնուած էր:

Տեղի ունեցածը հանրային լայն արձագանգ ստացաւ: Խնդրին հետեւողականօրէն անդրադարձան հանրային գործիչներ, լրագրողներ, մշակոյթի ոլորտի ներկայացուցիչներ, հասարակական եւ իրաւապաշտպան կազմակերպութիւններ, որմ ետք WOFA-ի կազմակերպչական կոմիտէն տեղեկացուց, թէ արցախեան համոյթները նոր հրաւէր պիտի ստանան մասնակցելու 2027-ի Մարտին Վիեննայի մէջ կայանալիք այլ միջոցառման:

«Սակայն դրանից յետոյ WOFA-ի նախագահը դժգոհութիւն յայտնեց կազմակերպութեան նկատմամբ շարունակուող հանրային քննադատութիւնից՝ այն բնութագրելով որպէս իրենց դէմ ուղղուած արշաւ: Նա նաեւ պնդումներ ներկայացրեց իր անձնական լուսանկարների տարածման եւ այլ հրապարակումների վերաբերեալ՝ յիշատակելով հնարաւոր իրաւական քայլերը: Մեր կազմակերպութիւնը հերքել է իր առնչութիւնը նշուած հրապարակումներին: Նոյեմբերի 4-ին արդէն յայտարարուեց ամբողջ փառատօնի չեղարկման որոշումը», կը գրէ **«Արցախեան մշակոյթի պահպանման կենտրոն»**ը, աւելցնելով. **«Մենք ափսոսանքով ենք արձանագրում այս զարգացումը՝ հաշուի առնելով դրա հետեւանքները փառատօնի միւս մասնակիցների եւ հանդիսատեսի համար: Միաժամանակ ընդգծում ենք, որ ամբողջ փառատօնի չեղարկման պատճառների վերաբերեալ պաշտօնական մանրամասներ մեզ չեն տրամադրուել, եւ չենք պնդում, թէ այդ որոշումը պայմանաւորուած է մեր կազմակերպութեան գործողութիւններով կամ հանրային արձագանգով: Փառատօնի ամբողջական չեղարկումը, սակայն, չի վերացնում արցախեան համոյթների մասնակցութեան նախնական չեղարկման հանգամանքները պարզաբանելու անհրաժեշտութիւնը: Մեր նպատակը որեւէ միջազգային մշակութային միջոցառման անցկացմանը խոչընդոտելը չէ, այլ արցախեան համոյթների արժանապատուութեան եւ միջազգային մշակութային կեանքին հաւասար մասնակցութեան իրաւունքի պաշտպանութիւնը, ինչպէս նաեւ նմանատիպ դէպքերի կրկնութեան կանխումը»:**

«Արցախեան մշակոյթի պահպանման կենտրոն» նաեւ պատրաստակամութիւն կը յայտնէ մասնակցելու կառուցողական եւ փաստերու վրայ հիմնուած քննարկումներու՝ շարունակելով իր աշխատանքը յանուն արցախեան մշակութային ժառանգութեան պահպանման:

Հ.Յ.Դ. Երիտասարդականը IUSY-ի ժողովին բարձրաձայնեց հայ պատանդներու եւ Արցախի հայաթափման հարցերը

Հոկտեմբեր 26-31-ին, Ընկերվար երիտասարդներու միջազգային միութեան *(IUSY)* Միջերկրականեան յանձնախումբի ժողովը տեղի ունեցաւ Պէյրութի մէջ, Միջին Արեւելքի եւ Հարաւային Ամերիկայի *(MENA LATINA)* ցանցին հետ կազմակերպուած միացեալ ձեռնարկով:

Երկու միջոցառումներն ալ հիւրընկալուեցան Լիբանանի Յառաջդիմական երիտասարդական կազմակերպութեան *(PYO)* կողմէ:

Հ.Յ.Դ. Երիտասարդականի պատուիրակութիւնը ներկայացուցին՝ **«Հաւաբեան»** Ուսանողական միութենէն՝ Շերիլին Տիրացուեան եւ Բագրատ Գրիգորեան:

MENA LATINA-ի ձեռնարկին մասնակցեցան Միջին Արեւելքի, Հիւսիսային Ափրիկէի եւ Հարաւային Ամերիկայի յառաջդիմական երիտասարդական կազմակերպութիւններ, հասարակական գործիչներ եւ քաղաքական դէմքեր: Միջերկրականեան Յանձնախումբի ժողովին մասնակցեցան IUSY-ի անդամ կազմակերպութիւններ՝ Հայաստանէն, Պաղեստինէն, Յունաստանէն, Լիբանանէն, Մարոքէն, Սպանիայէն, Քիւրտիստանէն *(Հիւսիսային Իրաք)*, Թունուզէն, Թուրքիայէն եւ Արեւմտեան Սահարայէն:

Ծրագիրը ներառեց հանդիպումներ՝ Լիբանանի վարչապետ Նաուաֆ Սալամի, նախարարներու եւ Ընկերվար յառաջդիմական կուսակցութեան ղեկավարներուն հետ:

«Միջերկրականեան երիտասարդութիւնը ընդդէմ ծայրայեղ աջին. ընկերվարական արձագանգ մը» խորագիրին ներքեւ մասնակիցները քննարկեցին տարածաշրջանային հակամարտութիւնները, աշխարհաքաղաքական մրցակցութիւնները, միջազգային կարգը եւ ծայրայեղ աջ շարժումներու վերելքը: Ձեկոյցները կեդրոնացան յառաջդիմական երիտասարդական կազմակերպութիւններու դիմագրաւած մարտահրաւէրներուն եւ միջազգային զօրակցութեան անհրաժեշտութեան վրայ:

Հ.Յ.Դ. ներկայացուցիչները անդրադարձան Լիբանանի մէջ հայութեան դիմագրաւած մարտահրաւէրներուն, ինչպէս նաեւ Հայաստանի քաղաքական զարգացումներուն: Անոնք ընդգծեցին Արցախի հայաթափումը՝ իբրեւ Հայոց Ցեղասպանութեան շարունակութիւն, եւ քննադատեցին միջազգային հանրութեան, յատկապէս յառաջդիմական կուսակցութիւններու եւ շարժումներու անբաւարար հակազդեցութիւնը:

Մարդկային իրաւունքներու շուրջ քննարկումներուն ընթացքին, յատկապէս Կազայի մէջ տեղի ունեցող ցեղասպանութեան հարցով, Հ.Յ.Դ. պատուիրակները զուգահեռներ գծեցին Կազայի կացութեան եւ Արցախի հայաթափման միջեւ: Անոնք նաեւ անդրադարձան Իսրայէլի կողմէ ապօրինաբար բանտարկուած պաղեստինցի պատանդներու հարցին՝ ուշադրութեան հրաւիրելով Պաքուի մէջ պահուող հայ պատանդներու նմանատիպ կացութեան վրայ, որոնց շարքին է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան անդամ Դաւիթ Իշխանեանը:

Դաշնակցական պատուիրակութիւնը կարեւորութեամբ շեշտեց միջազգային ընկերվարական շարժումի դերակատարութիւնը՝ համաշխարհային ուշադրութիւն հրաւիրելու եւ նպաստելու ապօրինաբար ձերբակալուած պատանդներու արդարութեան հասնելու ջանքերուն:

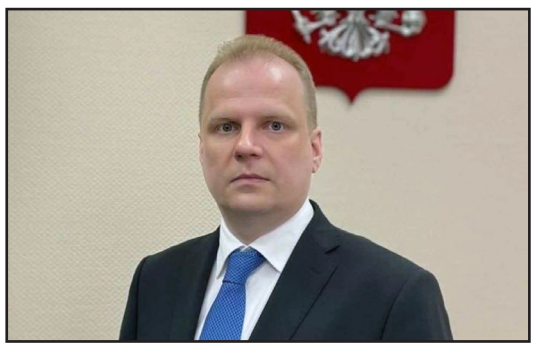
Պատուիրակները այցելեցին պաղեստինեան գաղթակայան՝ տեղւոյն պայմաններուն ծանօթանալու եւ զօրակցութիւն յայտնելու պաղեստինցի ժողովուրդին եւ գործընկեր կազմակերպութիւններուն՝ **«Ֆաթի»** երիտասարդական շարժումին եւ Պաղեստինցի ուսանողներու ընդհանուր միութեան:

Ծրագիրի ծիրէն ներս, պատուիրակները այցելեցին նաեւ **«Նահար»** թերթի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Պէյրութի նաւահանգիստին մէջ կազմակերպուած շրջապտոյտը առիթ ընծայեց մասնակիցներուն ծանօթանալու նաւահանգիստին առօրեայ գործունէութեան եւ Պէյրութի մէջ անոր ունեցած դերին:

Ծրագիրը եզրափակուեցաւ ընկերային եւ ծանօթացման ձեռնարկներով, որոնք նպաստեցին մասնակից կազմակերպութիւններու միջեւ կապերու ամրապնդման:

Հ.Յ.Դ. Երիտասարդականը կը վերահաստատէ հայկական հարցերու բարձրաձայնման կարեւորութիւնը միջազգային հարթակներու վրայ՝ պաշտպանելով արդարութիւնն ու մարդու իրաւունքները:

Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՈՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Վենետիքթով. «Եւրոպան Հայաստանը իր ուղեծիր կը քաշէ»

Եւրոպան մտադիր է Ուքրանիան եւ Մոլտովան օգտագործել մինչեւ վերջ, Հայաստանը կը քաշէ իր ուղեծիր: ԹԱՍՍ կը հաղորդէ, որ այս մասին յայտարարած է Ռուսիոյ Անվտանգութեան խորհուրդի քարտուղարի տեղակալ Ալեքսանտր Վենետիքթով:

«Այսօր Եւրոպան յամառօրէն կը շարունակէ երազել ծաւալապաշտութեան մասին, մտադիր է Ուքրանիան եւ Մոլտովան օգտագործել մինչեւ վերջ, Հայաստանը կը քաշէ իր ուղեծիր, ոչ բարեկամական քայլեր կը ձեռնարկէ նաեւ շարք մը այլ պետութիւններու նկատմամբ:

«ՆԱԹՕ-ն կլանեց Ֆինլանտան եւ Շուէտը՝ անգամ մը եւս ընդլայնուելով դէպի արեւելք՝ ատիկա չընելու խոստումներուն հակառակ: Պրիւքսելի մէջ Ուքրանիոյ մարտունակ բնակչութեան մնացորդները կը դիտարկեն իբրեւ ապագայ եւրոպական զինեալ ուժերու «փեննալթիի գումարտակ», ըսած է ան:

Ս. Յակոբ տօնի նուիրահաւաք

Ուրախութեամբ կը ծանուցենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ **Կիրակի 6 Դեկտեմբեր 2026**ին, պիտի կատարուի Գոքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնը եւ աւանդական մատաղօրհնութիւնը:

Այդ առթիւ, եկեղեցւոյս Տիկնանց Մարմնոյ անդամուհիներ, **Հինգշաբթի 5 Նոյեմբերէն** սկսեալ պիտի դիմեն մեր ծխականներուն, ստանալու համար անոնց սրտաբուխ նուէրները:

Անոնք որոնք կը փափաքին այլ նուիրատուութիւն կատարել, թող բարեհաճին հեռաձայնել տիկ. Մէրի Կորկոտեանին 6934098036: Իսկ անոնք որոնք կը փափաքին մատաղի ոչխար նուիրել, թող բարեհաճին հեռաձայնել եկեղեցւոյ գրասենեակը 210 4915823:

Վստահ ենք, որ յարգոյ մեր ժողովուրդը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերէ նուիրահաւաքին ու այդպիսով ան իր ուխտը պիտի վերանորոգէ հանդէպ մեծ Սուրբին ու եկեղեցւոյ:

Թաղային խորհուրդ եւ Տիկնանց մարմին

Հայկական ճաշերու վաճառք

Հ.Կ. Խաչի Ֆիքսի «Ռուբինա» մասնաճիւղը կը վաճառէ միջուկով քէօֆթէ եւ Հալեպ քէօֆթէ: Ստանալ փափաքողները կրնան հեռաձայնել ընկ. Ծովիկ Մինասեանին, հեռ. 693 775 1684:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Դէմքեր - վկայութիւններ

Էռնեստ Հեմինկուէյ եւ Փոքր Ասիոյ Աղէտի թղթակցութիւնները

Վկայութիւններ Զմիւռնիոյ եւ Թրակիոյ ողբերգութիւններէն

ԱՐԱ ՄԱՆԿՈՅԵԱՆ

20-րդ դարու ամերիկեան գրականութեան հսկան՝ Էռնեստ Հեմինկուէյ *(Ernest Hemingway)*, ծանօթ է իր գրական պարզ, սակայն ազդեցիկ ոճով, պատերազմական թղթակցութիւններով եւ մարդկային տառապանքի խոր պատկերացումներով: Անոր հռչակաւոր գլուխգործոցները, ինչպիսին են «**Ծերունին ու ծովը**» *(The Old Man and the Sea)*, «**Հրաժեշտ զէնքերուն**» *(A Farewell to Arms)*, «**Որո՞ւն համար կը ղօղանջեն զանգերը**» **(For Whom the Bell Tolls)**, «**Արեւը նոյնպէս կը ծագի**» *(The Sun Also Rises)* եւ «**Ունենալ ու չունենալ**» *(To Have and Have Not)*, կերտած են անոր համաշխարհային համբաւը:

Հեմինկուէյ իր գրական անգերազանցելի վաստակին համար արժանացած է աշխարհի ամէնէն հեղինակաւոր մրցանակներուն: Այսպէս՝ 1953-ին ստացած է Փուլիծերեան մրցանակը *(Pulitzer Prize)*, իսկ 1954-ին՝ Գրականութեան Նոպէլեան մրցանակը *(Nobel Prize in Literature)*՝ յատկապէս պատմելու իր վարպետութեան եւ արդի գրելաոճին վրայ ձգած խոր ազդեցութեան համար: Իր գրական յաջողութիւններէն առաջ, Առաջին Համաշխարհային պատերազմին՝ Իտալիոյ ճակատին վրայ ցուցաբերած քաջութեան համար, ան արժանացած էր նաեւ Իտալիոյ կառավարութեան Զինուորական Քաջութեան արծաթէ մետալին:

Նուազ ծանօթ է սակայն, թէ անոր գրական ու լրագրական սկզբնական շրջանի գործերուն մէջ իրենց խոր հետքը ձգած են 1920-ական թուականներու Փոքր Ասիոյ եւ Թրակիոյ ողբերգական դէպքերը, Հայոց ցեղասպանութեան յաջորդած տեղահանութիւնները եւ Իզմիրի *(Զմիւռնիոյ)* աղէտը:

Այսպէս՝ 1922-ի աշնան, որպէս գանատական «**Toronto Daily Star**» թերթի պատերազմական թղթակից, 23-ամեայ Հեմինկուէյ Կոստանդնուպոլիս եւ Արեւելեան Թրակիա կը ժամանէ՝ լուսարձակի տակ առնելու Յունա-թրքական պատերազմի աւարտն ու Օսմանեան կայսրութեան վերջնական փլուզումը:

Տարածաշրջան հասնելով Զմիւռնիոյ ողբերգական հրդեհէն եւ քրիստոնեայ ազգաբնակչութեան ջարդերէն անմիջապէս ետք՝ Հեմինկուէյ ականատես կը դառնայ հարիւր հազարաւոր հայ եւ յոյն գաղթականներու դաժան տեղահանութեան:

Խորապէս ազդուած տեսածներէն՝ իր թղթակցութիւններուն մէջ կ'անդրադառնայ դարաւոր հալածանքներուն ու դարերու խորքէն եկող ցեղային տագնապին, որուն ենթարկուած էին քրիստոնեայ ժողովուրդները: Ինչպէս ինք կը գրէր. «**Ու ահա՛ այսպէս կ'ընթանան: Իրենց ետին ունենալով հազարամեայ ջարդերու պատմութիւն մը՝ դժուար է որ ազգային-ցեղային վախը փարատի, անկախ անկէ, թէ ո՛վ է խոստումներ տուողը:**»

(«So they go. With a history of a thousand years of massacre behind them, it is hard for the racial fear to be quieted, no matter who makes the promises.»)

Այս տողերը ցայտուն կերպով ցոյց կու տային, թէ Հեմինկուէյ լաւապէս ըմբռնած էր 1915-ի Հայոց ցեղասպանութենէն փրկուածներուն եւ Փոքր Ասիոյ քրիստոնեաներուն ծանր հոգեվիճակը եւ մշտական սարսափը՝ թրքական ուժերու ժամանման նախօրեակին:

18 Հոկտեմբեր 1922-ին գրուած «**Կոստանդնուպոլիս. կեղտոտ ճերմակ, ոչ թէ փայլուն ու առեղծուածային**» թղթակցութեան մէջ Հեմինկուէյ կը փշրէ «**Արեւելքի**» մասին արեւմտեան ռոմանթիք պատկերացումները՝ Կոստանդնուպոլիսը նկարագրելով ոչ իբրեւ հրաշագեղ ու հմայիչ քաղաք մը, այլ՝ մերկ իրապաշտութեամբ. «**Կոստանդնուպոլիսը նման չէ ժապաւէններուն: Նման չէ նկարներուն, գեղանկարներուն կամ որեւէ այլ բանի... Կոստանդնուպոլսոյ մէջ ճերմակ երեւցող ամէն ինչ կեղտոտ ճերմակ է: Երբ կը տեսնէք, թէ ճերմակ շապիկը ինչ գոյն կ'առնէ տասներկու ժամուան մէջ, այն ատեն կ'անդրադառնաք, թէ ճերմակ միևարէն ինչ գոյն կը ստանայ չորս հարիւր տարուան ընթացքին:**»

(«Constantinople doesn't look like the movies. It does not look like the pictures, or the paintings, or anything... Everything white in Constantinople is dirty white. When you see the color a white shirt gets in twelve hours, you appreciate the color a white minaret gets in four hundred years.»)

Մեծահռչակ հեղինակը խիստ բառերով կը նկարագրէ փողոցներու կեղտը, լարուածութիւնը, ցեխի ու ձիու աղբի հոտը՝ ներկայացնելով Դաշնակիցներու գրաւման տակ գտնուող եւ քաոսային փոփոխութիւններու շեմին կանգնած քաղաքի անշուք պատկերը:

«**Սպանդի մը ակնկալութեամբ. Կոստանդնուպոլսոյ մարդասպանները առիթի կը սպասեն**» *(«Waiting for an Orgy: Constantinople Cut-Throats Await Chance for an Orgy»*, 19 Հոկտեմբեր 1922) տեղեկագրութեան մէջ Հեմինկուէյ կը ներկայացնէ Կոստանդնուպոլսոյ լարուած ու այլանդակ մթնոլորտը, երբ տեղական բնակչութիւնը կը սպասէր տեսնելու, թէ արդեօք Դաշնակիցներու եւ թրքական կողմի բանակցութիւնները լայնածաւալ պատերազմի պիտի վերածուի՞ն: Այս մթնոլորտին մէջ, ան բաղդատեց փողոցներու տագնապալի տեսարանները գիշերային խորհրդաւոր կեանքին հետ՝ հակադրելով մուէզինի աղօթքի կանչն ու գիշերային ժամանցի վայրերուն մէջ արձագանգող հարբածներու քրքիջը:

Այս շարքի ամէնէն ազդեցիկ գործը ընդհանրապէս կը նկատուի «**Լուռ, ահռելի տողանցք մը**» / «**Փախստականներ Թրակիայէն**» *(«A Silent, Ghastly Procession» / «Refugees from Thrace»)* թղթակցութիւնը *(The Toronto Daily Star, 20 Հոկտեմբեր 1922)*: Ճամբորդելով դէպի Ադրիանուպոլիս *(Էտիրնէ)* եւ Գարաաղաչ՝ Հեմինկուէյ ականատես եղաւ տեղատարափ անձրեւին տակ Արեւելեան Թրակիայէն փախչող աւելի քան 250.000 քրիստոնեայ փախստականներու *(յոյներու եւ հայերու)* զանգուածային տեղահանութեան:

Իբրեւ ականատես՝ ան նկարագրեց եզներով ու գոմէշներով քաշուող սայլերու 20 մղոննոց շարքը, որոնք կը տանէին փախստականներու ամբողջ կայքը՝ վերմակներ, կարի մեքենաներ եւ ընտանի անասուններ: Մարդկային տառապանքի նկարագրութեան շարքին, ան ցնցող ճշգրտութեամբ պատմեց մարդու մը մասին, որ բաց սայլի մը մէջ ծածկոցը պարզած էր ծննդաբերող իր կնոջ վրայ, մինչդեռ քովը անոր սարսափահար փոքրիկ աղջիկ զաւակը կու լար: Այս պատկերը տարիներ շարունակ հետապնդեց զինք եւ հետագային տեղ գտաւ 1925-ի «**Մեր օրերուն**» *(In Our Time)* հաւաքածոյին մէջ.

«**Ամուսինը սայլերէն մէկուն մէջ ծննդաբերող կնոջ վրայ վերմակ մը կը փռէ, որպէսզի զայն տեղատարափ անձրեւէն պաշտպանէ: Ան միակ ձայն հանողն է: Անոր փոքրիկ աղջիկը սարսափով իրեն կը նայի ու կու լայ: Իսկ շարասիւնը կը շարունակէ իր ընթացքը:**»

(«A husband spreads a blanket over a woman in labor in one of the carts to keep off the driving rain. She is the only person making a sound. Her little daughter looks at her in horror and begins to cry. And the procession keeps moving.»)

Միեւնոյն ատեն, «**Բրիտանացիները կրնան փրկել Կոստանդնուպոլիսը**» եւ քաղաքական միւս թղթակցութիւններուն մէջ *(30 Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր 1922)*, Հեմինկուէյ ներկայացուց Չանաքալէի շուրջ տեղի ունեցող ռազմական շարժումները եւ Մուդանյայի զինադադարի բանակցութիւնները: Անոնց հիման վրայ վերլուծեց զօրավար Սըր Չարլզ Հարինկթընի *(Sir Charles Harington)* եւ թրքական ազգայնական հրամանատարներու միջեւ ընթացող բարձր մակարդակի դիւանագիտութիւնը:

Անկեղծ ու խիստ գնահատականներ տուաւ ռազմական հրամանատարներուն եւ քաղաքական առաջնորդներուն՝ նշելով տարածաշրջանը գրաւած Դաշնակից ուժերու միջեւ առկայ շփոթն ու պառակտումը:

Այս թղթակցութիւններուն գրական ազդեցութիւնը վճռորոշ եղաւ Հեմինկուէյի՝ իբրեւ գրողի կազմաւորման գործին մէջ: Հեռագրով լուրեր ուղարկելու բարձր գիները եւ թերթերու սահմանափակ էջերը ծայր աստիճան խնայողութիւն կը պահանջէին: Հեմինկուէյ ստիպուած էր վայրկեանական ճշգրտութեամբ հասցնել տեղեկութիւնները՝ հրաժարելով զարդարուն նկարագրութիւններէ:

Թէեւ Հեմինկուէյ Զմիւռնիա չհասաւ բուն հրդեհի պահուն *(Սեպտեմբեր 1922)*, ան հարցազրոյցներ ունեցաւ փրկուած փախստականներու, նաւաստիներու եւ նաւամատոյցներուն վրայ ներկայ գտնուած բրիտանացի սպաներու հետ:

Գոռացող բազմութիւններու եւ մահացած նորածիններէն բաժնուիլ չուզող մայրերու մասին անոնց սարսափազդու պատմութիւնները այնքան խոր ազդեցութիւն ձգեցին իր վրայ, որ ան հետագային խոստովանեցաւ.

«**Չէի կրնար մոռնալ Իզմիրի նաւահանգիստը: Ջուրին մէջ եղածը ամէնէն սարսափելի մասն էր... Ատիկա կեանքիս մէջ միակ անգամն էր, որ որեւէ բանի մասին մղձաւանջ տեսայ:**»

("I could not forget the harbor at Smyrna. What was in the water was the most dreadful part of it... That was the only time in my life I ever dreamed about anything.")

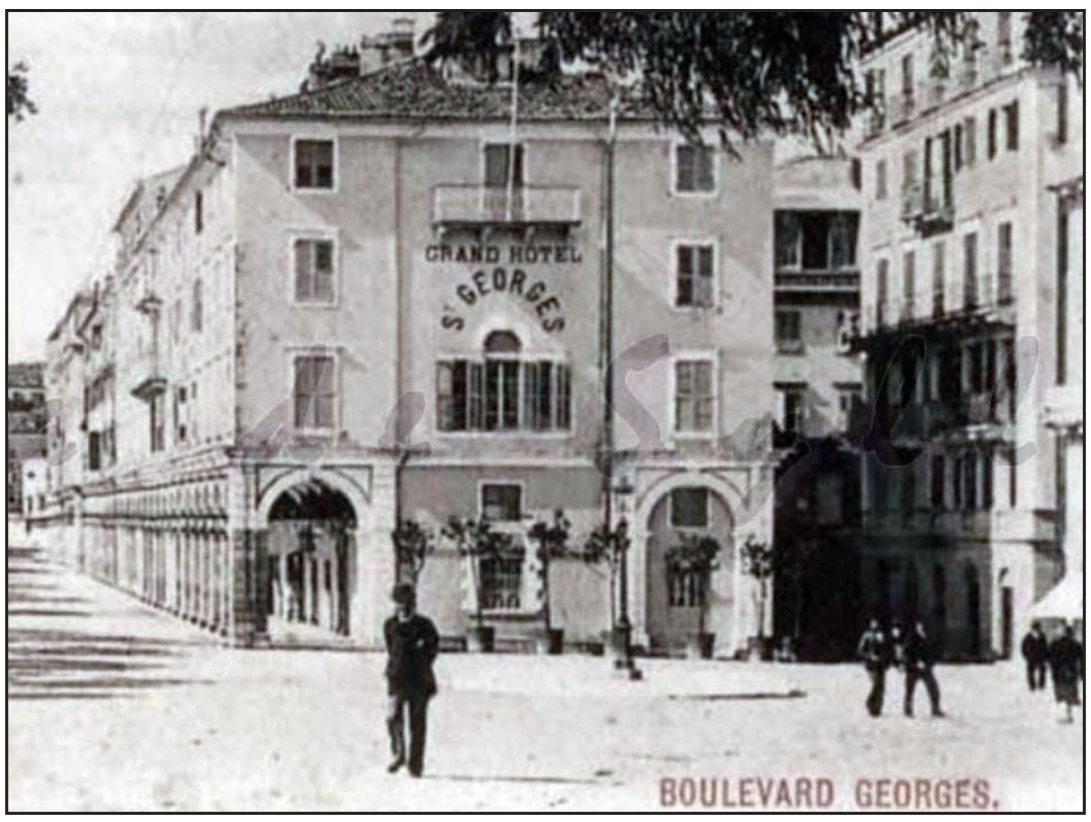
Այս ապրումները վերածուեցան իր դասական դարձած պատմուածքին՝ «**Զմիւռնիոյ նաւամատոյցին վրայ**» *(On the Quai at Smyrna)*, որ իբրեւ գրական մանրանկար տեղ գտաւ 1925-ին հրատարակուած «**Մեր օրերուն**» *(In Our Time)* հաւաքածոյին մէջ:

Պատմուածքին մէջ ան ճշգրիտ կերպով ու պարզութեամբ կը նկարագրէ ծովեզերքին խճողուած, փրկութեան սպասող հայ եւ յոյն փախստականներու ողբերգութիւնը, մայրերու ողբն ու կէսգիշերային աղաղակները: Հեմինկուէյի այս գործը ոչ միայն գրական պատառիկ մըն է, այլեւ՝ Փոքր Ասիոյ հայութեան եւ հելլէնականութեան վերջնական բնաջնջումն ու տեղահանութիւնը դրոշմող ցնցող վկայագիր մը:

Հայ եւ յոյն ընթերցողին համար, Հեմինկուէյի վկայութիւնները ունին յատուկ նշանակութիւն: Ան չգրեց քաղաքական կամ տեսական վերլուծումներ, այլ՝ որպէս անաչառ դիտորդ, արձանագրեց մարդկային աղէտը իր ամբողջ դաժանութեամբ:

Իր անօղոք, սակայն առարկայական գրիչով, ան աշխարհին ներկայացուց Օսմանեան կայսրութեան վերջին տարիներու եւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան առաջին շրջանի արիւնալի իրականութիւնն ու իրականացուած ազգային զտման *(ethnic cleansing)* դաժան պատկերը՝ ինք եւս դառնալով թշուառ զոհերու ճչացող մէկ ձայնը եւ յաւերժացնելով անոնց ողբերգութիւնն ու անսահման տառապանքը:

Հետաքրքրական

ԹՂԹԱՏԵԼՈՎ ԱՆՑԵԱԼԸ

Կոստան Զարեանի յունական տարիները. Քորֆուի մէջ բացայայտուած կեցավայրը

Մեծանուն հայ գրողը ապրած է Քորֆու կղզիին մէջ, ուր ստեղծագործած է իր գրական ժառանգութեան կարեւոր էջերէն

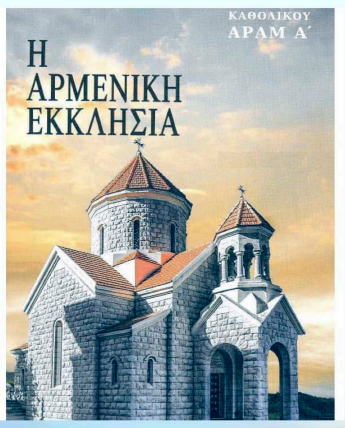
1930-ական թուականներու կէսերէն ետք, Յունաստանի Քորֆու *(Քերքիրա)* կղզիին մէջ ապրած է 20-րդ դարու հայ մեծանուն գրող, արուեստաբան եւ մտաւորական Կոստան Զարեան, ուր նաեւ սկսաւ գրի առնել իր գլուխգործոց «**Նաւը լեռան վրայ**» վէպը:

Յունաստանի հողին վրայ անոր ներկայութեան այս կարեւոր հանգրուանը հետաքրքրութիւն կը ստանայ՝ Յունաստանի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան Տիգրան Մկրտչեանի դիմատետրի էջին վրայ հրապարակուած ուղեւորութեան ընդմէջէն եւ անոր կցուած արխիւային լուսանկարներով, որոնք կը բացայայտեն գրողին կեցավայրը:

Ստորեւ յատկանշական հատուած մը Տ. Մկրտչեանի գրառումէն.

«Անգլիացի մեծանուն ճանապարհորդական գրողներ, եղբայրներ Ջերալդ եւ Լոուրենս Դարելները յիշատակում են Զարեանին իրենց գրքերում: Լոուրենսն ընդհանրապէս բաւական սերտ կապի մէջ է եղել Զարեանի հետ եւ Prospero's Cell հռչակաւոր գրքում Զարեանը դքսի ու Թէոդորոս Ստեֆանիդեսի հետ միասին հիմնական կերպարներից մէկն է հանդիսանում:

Ես փորձում էի պարզել որտեղ է ապրել Զարեանն այդ 2-3 տարիների ընթացքում մինչեւ որ Դարելի մօտ յստակ յղմանը հանդիպեցի առ այն, որ նա ապրում էր Գրանդ Հոթել Սթ. Ջորջի վերնայարկում: Այդ անունով այլ հիւրանոց կայ Քերքիրայում ու անհնար է, որ Զարեանն այնտեղ ապրէր: Փորձի պարզել, թէ 20 -րդ դարի սկզբին որտեղ է գտնուել այդ հիւրանոցը եւ ի վերջոյ տեղանքը պարզուեց արխիւային լուսանկարների միջոցով: Հրաշագեղ Սպիանադայի մօտ գտնուող այդ ժամանակին յայտնի հիւրանոցը այժմ այլ գործառոյթներ ունի: Ահա խնդրեմ Զարեանի կեցավայրը Քերքիրայում դրսից *(վերջին յարկ)*»:

Հրապարակի վրայ է

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետի

«Հ ԱՐՄԵՆԻԿՀ ԵԿԿԼՀՍԻԱ» *գիրքը*

Յունարէնի թարգմանուած Նէա Իոնիայի եւ Ֆիլատելֆիայի Ղաւրիիլ եպիսկոպոսին կողմէ

Ստանալու համար դիմել Ազգային Առաջնորդարան,

հեռ. 210 3252067, առաւօտեան ժամը 10-էն

մինչեւ կէսօրուան ժամը 2: Գինն՝ 15 եւրօ:

Հայ եկեղեցւոյ մասին գրուած համապարփակ եւ ամբողջական հրատարակութիւն մը, ուղղուած ընթերցողներու եւ գիտական ոլորտի լայն շրջանակներուն

«ԱԶԱՏ ՕՐ»Ի ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն, գաղութին մէջ գործող միութիւններէն եւ կառոյցներէն իրենց յայտարարութիւնները ղրկեն ամէնաուշը մինչեւ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԿԷՍՕՐ, եթէ կ'ուզեն Ուրբաթ օրուան տպագիր թերթին մէջ անոնք հրատարակուին:

Ειδήσεις - Επικαιρότητα

Τρία παιδιά από τη Γάζα περιθάλπονται στην Αρμενία

Τρία παιδιά που απομακρύνθηκαν από τη Λωρίδα της Γάζας μεταφέρθηκαν στην Αρμενία, όπου υποβλήθηκαν σε εξειδικευμένες ιατρικές θεραπείες, μεταξύ των οποίων και δύο χειρουργικές επεμβάσεις καρδιάς. Παράλληλα, η αρμενική κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο υποδοχής και άλλων παιδιών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούν στη Γάζα.

Τα τρία παιδιά, τα οποία πάσχουν από σοβαρές ασθένειες, έφτασαν στην Αρμενία στις 30 Σεπτεμβρίου, συνοδευόμενα από τρία άτομα που είχαν αναλάβει τη φροντίδα τους. Η μεταφορά τους κατέστη δυνατή έπειτα από πολύμηνες συντονισμένες προσπάθειες του υπουργείου Υγείας, του υπουργείου Εξωτερικών και Διεθνούς Εμπορίου της Αρμενίας, καθώς και του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ).

Τα δύο παιδιά που αντιμετώπιζαν συγγενείς καρδιοπάθειες υποβλήθηκαν σε χειρουργικές επεμβάσεις στο Ιατρικό Κέντρο Νορκ Μαράς, στο Γερεβάν. Η μετεγχειρητική πορεία του ενός είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική και αναμένεται να λάβει σύντομα εξιτήριο. Το δεύτερο, ωστόσο, χρειάστηκε να υποβληθεί σε πρόσθετη επέμβαση και παραμένει υπό στενή ιατρική παρακολούθηση.

Το τρίτο παιδί νοσηλεύεται στο Ιατρικό Κέντρο του Αραπκίρ και έχει βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό, καθώς είχε υποβληθεί σε μεταμόσχευση ήπατος το 2014 και νεφρού το 2015. Παράλληλα, αντιμετωπίζει πολλαπλά σοβαρά προβλήματα υγείας.

Η μεταφορά των παιδιών εντάσσεται σε ένα ευρύτερο ανθρωπιστικό πρόγραμμα της αρμενικής κυβέρνησης, το οποίο ανακοινώθηκε για πρώτη φορά στις 29 Ιανουαρίου 2026, στο πλαίσιο συζήτησης στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Τον Απρίλιο, ο ΠΟΥ διαβίβασε στις αρμενικές αρχές τους ιατρικούς φακέλους 40 παιδιών από τη Γάζα, προκειμένου να αξιολογηθεί η δυνατότητα παροχής εξειδικευμένης θεραπείας στην Αρμενία. Από τους 11 ασθενείς που εξετάστηκαν αρχικά, επτά επιλέχθηκαν τελικά με βάση τις διαθέσιμες ιατρικές υποδομές και τις δυνατότητες περίθαλψης της χώρας.

Από την πρώτη ομάδα, τρία παιδιά μεταφέρθηκαν στην Αρμενία. Για την κάλυψη των αναγκών της επιχείρησης, η κυβέρνηση διέθεσε 16,7 εκατομμύρια αρμενικά ντραμ, ποσό που αντιστοιχεί σε περίπου 44.000 δολάρια.

Αρχικός στόχος της αρμενικής κυβέρνησης ήταν η υποδοχή έως και 10 παιδιών από τη Γάζα. Οι αρμόδιες υγειονομικές αρχές δηλώνουν ότι το πρόγραμμα θα συνεχιστεί, ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη οι συζητήσεις για τη μεταφορά μιας ακόμη ομάδας ασθενών στην Αρμενία.

Ο θρησκευτικός ηγέτης του Αζερμπαϊτζάν προωθεί το αφήγημα του «Δυτικού Αζερμπαϊτζάν»

Ο ανώτατος σιίτης μουσουλμάνος κληρικός του Αζερμπαϊτζάν, ο οποίος διατηρεί στενούς δεσμούς με την κυβέρνηση του Μπακού, συντάχθηκε τη Δευτέρα με τις αξιώσεις του Αζερμπαϊτζάν προς την Αρμενία, ζητώντας ουσιαστικά να επιτραπεί η μαζική επιστροφή Αζέρων που κατοικούσαν στην αρμενική επικράτεια κατά τη σοβιετική περίοδο. Κατά την παρουσίαση βιβλίου, στην οποία παρέστησαν φιλοκυβερνητικοί βουλευτές και άλλοι αξιωματούχοι, ο Σεΐχης-ουλ-Ισλάμ Αλαχσουκούρ Πασαζαντέ χαρακτήρισε μεγάλο μέρος της σημερινής επικράτειας της Αρμενίας ως «**Δυτικό Αζερμπαϊτζάν**».

Σύμφωνα με δηλώσεις του που μετέδωσαν τα μέσα ενημέρωσης του Αζερμπαϊτζάν, ο Πασαζαντέ υποστήριξε ότι η θρησκευτική αρχή που εκπροσωπεί στηρίζει την πολιτική του Μπακού για «την επιστροφή των συμπατριωτών μας, οι οποίοι εκδιώχθηκαν από την Αρμενία, στους ιστορικούς τόπους διαμονής τους».

Όπως ανέφερε, τον ίδιο στόχο υπηρετεί και το βιβλίο που εκδόθηκε από κοινού από τη θρησκευτική του υπηρεσία και την αποκαλούμενη «**Κοινότητα του Δυτικού Αζερμπαϊτζάν**», μια οργάνωση με διασυνδέσεις με την κυβέρνηση. Ο επικεφαλής της οργάνωσης και βουλευτής Αζίζ Αλεκμπερλί κατηγόρησε τους Αρμένιους ότι έχουν καταλάβει και προχωρήσει σε εθνοκάθαρση «ιστορικών εδαφών του Αζερμπαϊτζάν».

Ο πρόεδρος του Αζερμπαϊτζάν, Ιλχάμ Αλίεφ, εξακολούθησε να διατυπώνει ανάλογους ισχυρισμούς ακόμη και μετά την αρχική μονογραφή συμφωνίας ειρήνης μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν στην Ουάσιγκτον, πέρυσι, από τον ίδιο και τον πρωθυπουργό της Αρμενίας, Νικόλ Πασινιάν.

Οι επικριτές του Πασινιάν στο εσωτερικό της Αρμενίας υποστηρίζουν ότι οι συγκεκριμένες αξιώσεις υπονομεύουν τους επανειλημμένους ισχυρισμούς του πρωθυπουργού ότι η ειρήνη μεταξύ των δύο χωρών έχει ήδη εδραιωθεί. Παράλληλα, εκτιμούν ότι απώτερος στόχος του Αλίεφ είναι να καταστήσει αδύνατη τη συνέχιση της ύπαρξης της Αρμενίας ως βιώσιμου ανεξάρτητου κράτους.

Κατά την προεκλογική εκστρατεία ενόψει των βουλευτικών εκλογών του περασμένου Ιουνίου, οι δύο κύριες δυνάμεις της αρμενικής αντιπολίτευσης υποστήριξαν ότι, σε περίπτωση επανεκλογής του, ο Πασινιάν θα επέτρεπε την εγκατάσταση έως και 300.000 Αζέρων στην Αρμενία. Ο Αρμένιος πρωθυπουργός αντέδρασε έντονα στις συγκεκριμένες καταγγελίες.

Μετά τις εκλογές, ο Πασινιάν δήλωσε ότι η συνεχιζόμενη προβολή του αφηγήματος περί «**Δυτικού Αζερμπαϊτζάν**» αποτελεί απάντηση στις προσπάθειες της αρμενικής αντιπολίτευσης και της αρμενικής διασποράς να αναδείξουν και να υπερασπιστούν τα δικαιώματα του αρμενικού πληθυσμού του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, ο οποίος εκτοπίστηκε κατά την κατάληψη της περιοχής από το Αζερμπαϊτζάν, τον Σεπτέμβριο του 2023.

Ιστορικό - Γενοκτονία

Ερζερούμ 1895: Αμερικανός που αναζητούσε έναν ποδηλάτη κατέγραψε τη σφαγή των Αρμενίων

pontosnews.gr

Ο Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν έφτασε στην οθωμανική πόλη ακολουθώντας τα ίχνη ενός αγνοούμενου συμπατριώτη του. Στις 30 Οκτωβρίου 1895 βρέθηκε μπροστά σε ένα έγκλημα που έμελλε να καταγραφεί με λέξεις και εικόνες – και ένα αρχείο που δεκαετίες αργότερα θα γλίτωνε από τη φωτιά.

Είχε πάει στο Ερζερούμ αναζητώντας έναν αγνοούμενο. Στο κοιμητήριο της πόλης όμως, βρέθηκε μπροστά σε εκατοντάδες νεκρούς.

Στις αρχές Νοεμβρίου του 1895, ο Αμερικανός περιηγητής Γουίλιαμ Λιούις Σαχτλέμπεν έφτασε στο μεγάλο αρμενικό κοιμητήριο της πόλης. Εκεί είχαν μεταφερθεί τα σώματα ανθρώπων που είχαν σκοτωθεί λίγες ημέρες νωρίτερα, στη σφαγή της 30ής Οκτωβρίου. Κατά μήκος ενός τοίχου είδε, όπως έγραψε, 321 σορούς. Γύρω τους συγγενείς πενθούσαν για τους δικούς τους.

Οι φωτογραφίες που σώζονται στο αρχείο του, σήμερα στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στο Λος Άντζελες, δεν δείχνουν την ώρα της επίθεσης. Δείχνουν όσα ακολούθησαν: νεκρούς που περιμένουν την ταφή, πενθούντες, ανθρώπους που μεταφέρουν σώματα σε έναν μεγάλο ομαδικό τάφο.

Και δίνουν πρόσωπα σε μία από τις σφαγές που συγκλόνισαν τις αρμενικές κοινότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στα τέλη του 19ου αιώνα.

Ο Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν δεν είχε φτάσει εκεί ως απεσταλμένος για το Αρμενικό Ζήτημα. Η δική του αποστολή είχε αρχίσει από μια εξαφάνιση – και από ένα ποδήλατο.

Η αναζήτηση του χαμένου ποδηλάτη

Ο Φρανκ Λεντς ήταν ένας νέος Αμερικανός ποδηλάτης που είχε ξεκινήσει το 1892 από το Πίτσμπουργκ με σκοπό να κάνει το γύρο του κόσμου. Έστελνε ανταποκρίσεις στο περιοδικό Outing, το οποίο υποστήριζε το ταξίδι του. Την άνοιξη του 1894, αφού πέρασε από την Περσία προς τα ανατολικά εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τα ίχνη του χάθηκαν.

Η σιωπή του κινητοποίησε τη μητέρα του, φίλους του και το περιοδικό. Το 1895 το Outing ανέθεσε την αναζήτηση στον Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν, ο οποίος γνώριζε ήδη τους δρόμους της περιοχής. Μαζί με τον συμφοιτητή του Τόμας Άλεν είχε πραγματοποιήσει ένα μεγάλο ταξίδι με ποδήλατο, περνώντας το 1891-1892 από την Κωνσταντινούπολη έως το Πεκίνο.

Οι δύο ταξιδιώτες είχαν περάσει και από την Αθήνα. Μία από τις φωτογραφίες της συλλογής τούς δείχνει με τα ποδήλατά τους στον Παρθενώνα τον Μάρτιο του 1891. Τέσσερα χρόνια αργότερα επέστρεφε στα οθωμανικά εδάφη με μια διαφορετική αποστολή.

Έφτασε στο Ερζερούμ την άνοιξη του 1895 και άρχισε να συγκεντρώνει πληροφορίες για τη διαδρομή του Φρανκ Λεντς.

Σύμφωνα με αμερικανική διπλωματική έκθεση του ίδιου έτους, η έρευνα εντόπισε μαρτυρίες και κομμάτια από το ποδήλατο και τα προσωπικά αντικείμενα του αγνοούμενου. Οι αμερικανικές Αρχές θεωρούσαν ότι είχε δολοφονηθεί κοντά στο Τσελκάνι, στην περιοχή του Αλασκέρτ. Η σορός του ωστόσο δεν εντοπίστηκε με βεβαιότητα.

Η υπόθεση απασχόλησε την αμερικανική διπλωματία. Όμως, όσο ο Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν αναζητούσε απαντήσεις για έναν συμπατριώτη του, η περιοχή γύρω του βρισκόταν ήδη αντιμέτωπη με ένα πολύ ευρύτερο κύμα βίας.

Από την Τραπεζούντα στο δρόμο για το Ερζερούμ

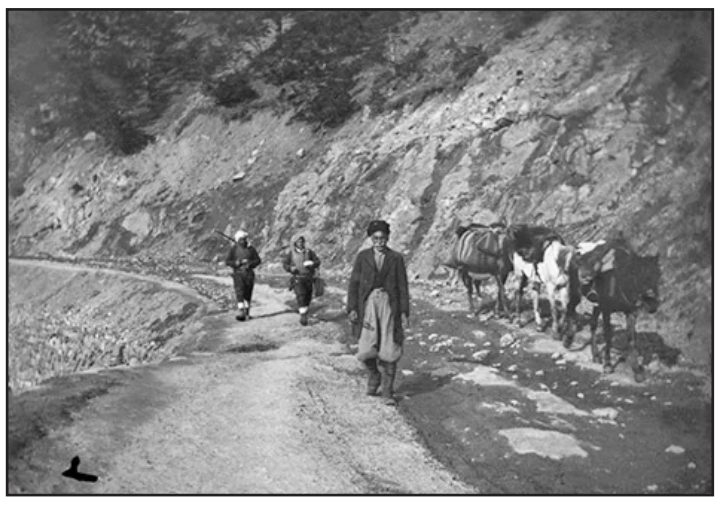
Το Ερζερούμ, γνωστό στους Αρμένιους και ως Καρίν, ήταν σημαντικό κέντρο της ανατολικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με αρμενικές κοινότητες, σχολεία, εκκλησίες, εμπόρους και τεχνίτες. Στα τέλη του 19ου αιώνα όμως, το αίτημα των Αρμενίων για ασφάλεια και μεταρρυθμίσεις είχε συναντήσει την καχυποψία και την καταστολή της σουλτανικής εξουσίας.

Οι σφαγές που συνδέθηκαν με τη διακυβέρνηση του Αμπντούλ Χαμίτ Β' είχαν ήδη ξεκινήσει.

Το 1894 η βία είχε ξεσπάσει στο Σασούν. Το φθινόπωρο του 1895 απλώθηκε σε πολλές περιοχές: στις αρχές Οκτωβρίου έφτασε στην Τραπεζούντα και στη συνέχεια ακολούθησε τη διαδρομή προς την ενδοχώρα, μέσω της Αργυρούπολης και της Μπαϊμπούρτης, προς το Ερζερούμ.

Αρμενικό σπίτι με σπασμένα παράθυρα στο Ερζερούμ, μετά τη σφαγή της 30ής Οκτωβρίου 1895

Από τη σειρά φωτογραφιών από τη διαδρομή Τραπεζούντα-Ερζερούμ που έκανε ο Σαχτλέμπεν το 1895

Μια επιστολή από το Ερζερούμ, με ημερομηνία 17 Οκτωβρίου 1895, που διαβιβάστηκε στην αμερικανική κυβέρνηση, αποτυπώνει την ανησυχία των ημερών. Ο συντάκτης της περιέγραφε ένοπλους μουσουλμάνους κατοίκους και απειλές μέσα στην πόλη, καθώς και βία εναντίον Αρμενίων στην ύπαιθρο. Την ίδια στιγμή εκτιμούσε ότι ο κίνδυνος μιας επίθεσης στην ίδια την πόλη ήταν μικρός.

Δεκατρείς ημέρες αργότερα, η εκτίμηση αυτή διαψεύστηκε. Την Τετάρτη 30 Οκτωβρίου 1895, στο στόχαστρο μπήκαν οι Αρμένιοι του Ερζερούμ. Στο στόχαστρο βρέθηκαν άνθρωποι, καταστήματα, αγορές και σπίτια.

Στις επιθέσεις και στις λεηλασίες συμμετείχαν ένοπλοι κάτοικοι, ενώ σύγχρονες μαρτυρίες και ιστορικές μελέτες αναφέρουν και τη συμμετοχή Οθωμανών στρατιωτών.

Η καταστροφή δεν περιορίστηκε στην πόλη. Αμερικανικό διπλωματικό έγγραφο του Δεκεμβρίου 1895 κατέγραφε επιθέσεις και σε αρμενικά χωριά στην πεδιάδα του Ερζερούμ, μαζί με λεηλασίες εκκλησιών και απώλειες ζωών. Οι πηγές της εποχής δίνουν διαφορετικές εκτιμήσεις για τον συνολικό αριθμό των νεκρών. Ο αριθμός που κατέγραψε αργότερα ο Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν στο κοιμητήριο αφορά όσους είδε εκεί, όχι το σύνολο των θυμάτων.

Κατά τη διάρκεια της σφαγής, ο Αμερικανός βρισκόταν στο κτήριο της αμερικανικής ιεραποστολής, όπου είχαν ζητήσει προστασία περισσότεροι από 200 Αρμένιοι, σύμφωνα με την περιγραφή που συνοδεύει φωτογραφικά τεκμήρια της συλλογής του.

Όταν μπόρεσε να δει τις συνέπειες, άρχισε να τις καταγράφει. Στις ανταποκρίσεις του για τους Times του Λονδίνου περιέγραψε ανθρώπους που είχαν σκοτωθεί, σπίτια και καταστήματα που είχαν λεηλατηθεί, καθώς και την αγωνία εκείνων που αναζητούσαν τους δικούς τους.

Ο απολογισμός της σφαγής στο Ερζερούμ εντάσσεται σε μια πολύ μεγαλύτερη τραγωδία. Το Μουσείο Ολοκαυτώματος των ΗΠΑ εκτιμά ότι τουλάχιστον 80.000 Αρμένιοι σκοτώθηκαν μεταξύ 1894 και 1896 στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι Χαμιτιανές σφαγές είχαν προηγηθεί της Γενοκτονίας των Αρμενίων, που εξαπολύθηκε δύο δεκαετίες αργότερα, κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στο κοιμητήριο, με έναν Αρμένιο φωτογράφο

Στο κοιμητήριο ο Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν δεν πήγε μόνος. Στη μαρτυρία του αναφέρει ότι τον συνόδευαν ένας καβάσης της βρετανικής αντιπροσωπείας, ένας στρατιώτης, ο διερμηνέας του και ένας Αρμένιος φωτογράφος.

Η παρουσία του τελευταίου ανοίγει ένα ακόμη, συγκλονιστικό κεφάλαιο πίσω από τις εικόνες. Όπως επισημαίνει ο ιστορικός της φωτογραφίας Ντέιβιντ Λόου στη μελέτη του για τον αρμενικό φωτογραφικό κόσμο της εποχής, ο φωτογράφος αυτός είδε στο κοιμητήριο δύο παιδιά, συγγενείς του, ανάμεσα στους νεκρούς. Το όνομά του δεν παρατίθεται στην αναφορά που εξετάζει ο ερευνητής.

Ο Ντέιβιντ Λόου σημειώνει ότι ο ακριβής ρόλος του στις επιμέρους λήψεις δεν είναι απολύτως σαφής. Διαβάζει όμως τις εικόνες ως πιθανό αποτέλεσμα συνεργασίας: του Αμερικανού που βρέθηκε εκεί με τη φωτογραφική του μηχανή, του Αρμένιου φωτογράφου που τον συνόδευε και των ανθρώπων που στάθηκαν μπροστά στον φακό μέσα στο πένθος τους.

Σε μία εικόνα, άνδρες έχουν συγκεντρωθεί γύρω από ένα φέρετρο. Σε άλλη, τέσσερις μεταφέρουν έναν νεκρό προς τον ομαδικό τάφο. Σε άλλες, τα σώματα βρίσκονται ακόμα στο έδαφος, δίπλα στον τοίχο του κοιμητηρίου. Η φωτογραφική μηχανή κατέγραφε όσα οι συγγενείς και οι γείτονες ήταν αναγκασμένοι να αντικρίσουν και να διαχειριστούν.

Στις 7 Δεκεμβρίου 1895, το εικονογραφημένο βρετανικό περιοδικό The Graphic δημοσίευσε φωτογραφίες από τη σφαγή και τις ημέρες που ακολούθησαν. Για τους αναγνώστες του Λονδίνου, τα γεγονότα δεν έφταναν πια μόνο μέσα από ανταποκρίσεις: υπήρχαν και οι εικόνες του κοιμητηρίου.

Η βαλίτσα που δεν έπεσε στη φωτιά

Η διαδρομή των τεκμηρίων δεν τελείωσε με τη δημοσίευσή τους. Περίπου μία δεκαετία μετά το θάνατο του Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν, μέρος του αρχείου του βρέθηκε πολύ κοντά στην καταστροφή.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, στο Χιούστον του Τέξας, εργάτες κατεδάφιζαν ένα παλιό σπίτι και έκαιγαν όσα αντικείμενα δεν κρατούσαν. Όπως αφηγήθηκε αργότερα ο Πολ Μόνταγκιου Τζούνιορ στον συγγραφέα Ντέιβιντ Χέρλιχι, ένας εργάτης πέταξε από ένα παράθυρο μια μικρή βαλίτσα προς τη φωτιά.

Η βαλίτσα δεν έπεσε στη φωτιά· άνοιξε στο έδαφος και οι φωτογραφίες σκορπίστηκαν.

Ο Πολ Μόνταγκιου, που ενδιαφερόταν για τη φωτογραφία και την ιστορία, τις είδε και έδωσε 20 δολάρια σε έναν από τους εργάτες για να συγκεντρώσει ό,τι μπορούσε να κρατήσει. Ανάμεσα στο υλικό διέκρινε και εικόνες μαζικής ταφής από την Αρμενία, χωρίς τότε να γνωρίζει ολόκληρη την ιστορία τους.

Χρόνια αργότερα, η Ζαν Ζακαριάν, η οποία είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το υλικό, το κράτησε και δώρισε μέρος της συλλογής στο UCLA, με τη μεσολάβηση της βιβλιοθηκονόμου Τζία Αϊβαζιάν. Στο πανεπιστήμιο διατηρούνται σήμερα ημερολόγια, έγγραφα και φωτογραφίες του Γουίλιαμ Σαχτλέμπεν, τόσο από τα ταξίδια του όσο και από την εποχή των σφαγών.

Πενθούντες γύρω από το φέρετρο θύματος της σφαγής στο αρμενικό κοιμητήριο του Ερζερούμ, αρχές Νοεμβρίου 1895

Θύματα των Χαμιτιανών σφαγών στο αρμενικό κοιμητήριο του Ερζερούμ, 1895

Δράσεις - Εκδηλώσεις

Έκθεση «Η ελληνική και η αρμενική μυθολογία μέσα από τα μάτια των παιδιών» στη Λάρισα

Στο πλαίσιο της 35ης Επετείου της Ανεξαρτησίας της Δημοκρατίας της Αρμενίας και με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση των πολιτιστικών δεσμών μεταξύ της Αρμενίας και των ελληνικών πόλεων, η Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Λαρισαίων και η Πρεσβεία της Δημοκρατίας της Αρμενίας στην Ελλάδα θα εγκαινιάσουν το Σάββατο 7 Νοεμβρίου στις 20:30 στο Χατζηγιάννειο Πνευματικό Κέντρο, την έκθεση «**Η Ελληνική και η Αρμενική Μυθολογία μέσα από τα Μάτια των Παιδιών**».

Η έκθεση θα φιλοξενηθεί στην αίθουσα στο Χατζηγιάννειο Πνευματικό Κέντρο από τις 7 έως τις 15 Νοεμβρίου 2026 και περιλαμβάνει έργα μαθητών και μαθητριών ηλικίας 5 έως 18 ετών από σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα καλλιτεχνικής εκπαίδευσης σε ολόκληρη την Αρμενία, οι οποίοι συμμετείχαν στο διεθνές Φεστιβάλ και Διαγωνισμό «**Universe Art**». Μέσα από τη δική τους δημιουργική ματιά, οι νεαροί καλλιτέχνες προσεγγίζουν θέματα και μορφές της ελληνικής και της αρμενικής μυθολογίας, αποτυπώνοντας ιστορίες, πρόσωπα και σύμβολα που έχουν διαμορφώσει την πολιτιστική κληρονομιά των δύο λαών.

Η έκθεση παρουσιάστηκε αρχικά στην Αθήνα, τον Ιούνιο του 2025, και στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη, τον Φεβρουάριο του 2026. Η παρουσίασή της στη Λάρισα αποτελεί το επόμενο στάδιο αυτής της πολιτιστικής πρωτοβουλίας, διευρύνοντας περαιτέρω τον διάλογο μεταξύ Αρμενίας και Ελλάδας πέρα από την πρωτεύουσα και τα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα.

Οι καλλιτεχνικές ερμηνείες των παιδιών αναδεικνύουν αυτές τις συνδέσεις με έναν ιδιαίτερα άμεσο και οικουμενικό τρόπο. Τα έργα τους καταδεικνύουν πώς η μυθολογία μπορεί να αποτελέσει σημείο συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο οι νέοι μπορούν να συμβάλουν στην ανακάλυψη και την έκφραση των κοινών στοιχείων που συνδέουν διαφορετικές παραδόσεις.

Ο Πρέσβης της Δημοκρατίας της Αρμενίας στην Ελλάδα, Εξοχότατος κ. Τιγκράν Μκρτσιάν, έχει υπογραμμίσει τη σημασία της πολιτιστικής ανταλλαγής μεταξύ Αρμενίας και Ελλάδας, καθώς και τον καθοριστικό ρόλο της τέχνης και της εκπαίδευσης στην προσέγγιση των κοινωνιών.

Η παρουσίαση της έκθεσης στη Λάρισα εντάσσεται στην ευρύτερη προσπάθεια ενίσχυσης της πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ Αρμενίας και Ελλάδας και σύσφιγξης των δεσμών της Αρμενίας με τις ελληνικές πόλεις και τις τοπικές κοινωνίες.

Ιστορικά πρόσωπα

Πατέρας Γεβόντ Αλισάν

Στις 9 Νοεμβρίου 1901 απεβίωσε ο μεγάλος διδάσκαλος του αρμενικού έθνους, Πατέρας Γεβόντ Αλισάν

Βερζίν Καραμπετιάν
«Αρμενικά» - Σεπτέμβριος 2020

Με αφορμή τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την γέννηση του Γεβόντ Αλισάν, του σπουδαίου αυτού Αρμένιου κληρικού, ποιητή, φιλολόγου, ιστορικού, γεωγράφου, μεταφραστή αλλά κυρίως **«διδασκάλου του αρμενικού έθνους»,** ακολουθούμε το μονοπάτι της ζωής του και αντιλαμβανόμαστε το μεγαλείο της προσωπικότητάς του.

Γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη το 1820 ο Κεροβπέ Μπεντρός Αλισανιάν, όπως είναι το πραγματικό του όνομα, είναι το δεύτερο από τα τρία παιδιά της εύπορης οικογένειας του παλαιοπώλη και νομισματολόγου Μαρντιρός Αλισανιάν. Το 1832 σε ηλικία 12 ετών πηγαίνει για σπουδές στη Μονή των Μεχιταριστών του Αγίου Λαζάρου στη Βενετία, από όπου και αποφοιτεί το 1841. Ήδη από το 1838 παρουσιάζει ενεργή δράση στη μοναστηριακή κοινότητα και γίνεται μέλος της αδελφότητας των Μεχιταριστών. Με την αποφοίτησή του αναλαμβάνει τη διδασκαλία στο συγκεκριμένο σχολείο, ξεκινά τη συνεργασία του με το περιοδικό «**Παζμαβέμπ**», το οποίο εκδίδεται μέχρι και σήμερα από τους Λαζαριστές μοναχούς, ενώ παράλληλα εκδίδει τα πρώτα του ποιήματα, πάντοτε γραμμένα στην αρχαία *(κραπάρ)* αρμενική γλώσσα.

Το 1848 διορίζεται διευθυντής στο σχολείο των Μεχιταριστών «**Μουράτ Ραφαελιάν**», που εδρεύει στο Παρίσι, και συγχρόνως αναλαμβάνει την αρχισυνταξία του περιοδικού «**Παζμαβέμπ**» *(1849-1851)*. Με την πρώτη του επίσκεψη στη Ρώμη γύρω στο 1850 ξεκινά και η εντατική αναζήτησή του για οποιοδήποτε αρμενικό χειρόγραφο ή βιβλίο. Για μια εικοσαετία και πλέον ο πατέρας Γεβόντ Αλισάν επισκέπτεται πολλές ευρωπαϊκές πόλεις και πανεπιστήμια *(Λονδίνο, Οξφόρδη, Βερολίνο, Βιέννη, Παρίσι, Βρυξέλες, Γάνδη κ.ά.)* με απώτερο σκοπό τη μελέτη, την καταγραφή αλλά και την αγορά αυτών των πολύτιμων εγγράφων, βιβλίων και χειρογράφων. Μεγάλο μέρος της πλούσιας βιβλιοθήκης και της λεπτομερούς καταγραφής των εκθεμάτων της Μονής του Αγίου Λαζάρου οφείλεται στον πατέρα Αλισάν.

Το 1872, με όλον αυτόν τον πλούτο αποτυπωμένο στο μυαλό αλλά κυρίως στην ψυχή του, ο Αλισάν απομονώνεται στη Μονή και δημιουργεί έως τον θάνατό του το 1901.

Η παρακαταθήκη που αφήνει στις επόμενες γενιές είναι πενήντα τίτλοι βιβλίων και περίπου είκοσι τόμοι σε χειρόγραφα, που περιλαμβάνουν εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, ιστορικές και γεωγραφικές μελέτες, θρησκευτικά βιβλία, μελέτες γύρω από τους αρχαίους Αρμένιους παγανιστικούς θεούς, καθώς και πολλά πατριωτικά ποιήματα.

Εκείνη την εποχή η Γηραιά Ήπειρος βράζει από τις επαναστατικές ιδέες που κυριαρχούν σε όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και πόλεις, τη μεγάλη ένοπλη επανάσταση των Ελλήνων κατά των Οθωμανών και τις εθνικές ενοποιήσεις που συμβαίνουν στην Ιταλία. Ο πατέρας Αλισάν, βαθύτατα επηρεασμένος από όλα αυτά, ξεκινά να γράφει πολλά πατριωτικά ποιήματα στη δημοτική *(ασχαραπάρτ)* πλέον γλώσσα, για να είναι κατανοητή από όλους, όπως το μελοποιημένο ποίημά του «**Παμπ Βοροντάν**» και το «**Μπλμπουλν Αβαραϊρί**». Έτσι, εμψυχώνει και αφυπνίζει το επαναστατικό πνεύμα όλων των Αρμενίων, από την Κωνσταντινούπολη μέχρι το Βαν και από την Τιφλίδα μέχρι τη Μόσχα. Επίσης, πολλά από τα ποιήματά του είναι επηρεασμένα από το νέο ρεύμα του ρομαντισμού που κατακλύζει την Ευρώπη, και με την έντονη επιρροή που ασκεί στους Αρμένιους διανοούμενους θέτει τη νέα εποχή και στην αρμενική λογοτεχνία.

Ανάμεσα στον πλούτο που μας άφησε ο πατέρας Αλισάν ιδιαίτερη θέση κατέχει μια σειρά τόμων με τον γενικό τίτλο «**Εγκυκλοπαίδεια της Αρμενικής Γης**», όπου παρουσιάζει λεπτομερέστατα την ιστορική Αρμενία. Στη μελέτη αυτή καταγράφει όλες τις επαρχίες με τις πόλεις και τα χωριά τους, δίνοντας παράλληλα και πληροφορίες για τη χλωρίδα και την πανίδα της κάθε περιοχής.

Επίσης, αναφέρεται σε ιστορικά και εθνικά ζητήματα, ήθη και έθιμα, τοπικές διαλέκτους, ενώ κάνει και εκτενείς αναφορές στις θρησκευτικές δοξολογίες και στα έθιμα του κάθε χωριού. Όλα αυτά χωρίς να έχει επισκεφτεί ποτέ την αγαπημένη του πατρίδα και χωρίς να έχει τη δυνατότητα να ζήσει, έστω και λίγο, στα πάτρια εδάφη που τόσο πολύ αγάπησε και εξύμνησε σε όλη του τη ζωή.

Αν και λάτρης των αρχαίων αρμενικών, η εγκυκλοπαίδεια είναι γραμμένη εξ ολοκλήρου στη δημοτική γλώσσα. Κι αυτό διότι στην εποχή της αρμενικής αναγέννησης και της λαϊκής αφύπνισης ο πατέρας Γεβόντ Αλισάν πιστεύει πως με τη γνώση της ιστορίας, της γεωγραφίας και των πολιτιστικών θησαυρών της πατρίδας μας μεταλαμπαδεύεται στις επόμενες γενιές το αίσθημα της αυτοσυντήρησης και της επανόδου ενάντια στην οθωμανική απειλή και τον αφανισμό.

«Σε βαθμό λατρείας πρέπει να αγαπάμε και
να προστατεύουμε την αρμενική γλώσσα
και τα αρμενικά εδάφη, τον Αρμένιο και τον πολιτισμό του,
διότι χάριν σε αυτά άνθισε και έλαμψε η αρμενική μεγαλοφυΐα.
Ενάντια στα σκοτάδια της σκλαβιάς και της παρακμής
αυτά έγιναν τα πανίσχυρα όπλα για την αυτοπροστασία,
την επιβίωση και τη θριαμβική επάνοδο των Αρμενίων»

Πατέρας Γεβόντ Αλισάν

Հոգեհանգիստ

Պրն. Թորոս Մովսէսեան, տէր եւ տիկին Գուրգէն եւ Էքաթերինի Մովսէսեան եւ զաւակները Թորոս, Տիմիթրիս եւ Եորղիա, տէր եւ տիկին Սփիրոս Բակալոս եւ Լուսի Մովսէսեան եւ զաւակը Անտրէաս, պրն. Յակոբ Գրիգորեան ընտանիք կը ծանուցանեն թէ Կիրակի, 8 Նոյեմբեր 2026-ին, Նէոս Գոզմոսի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, սուրբ եւ անմահ պատարագի աւարտին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կողակցին, մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՆՆԱ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առիթով,
ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՄՈՒՐԱՏ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

մահուան 4-րդ տարելիցին առիթով:
Հոգեսուրճ՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Նուիրատուութիւններ

Իր կողակցին **ԱՆՆԱ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ** եւ իր զաւկին **ՄՈՒՐԱՏ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ** յիշատակին պրն. Թորոս Մովսէսեան կը նուիրէ՝ Հ.Յ.Դ. Գոքինիոյ «Վարանդեան» կոմիտէին 300, Նէոս Գոզմոսի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ 50, Գոքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ 50, «Ազատ Օր»ի ֆոնտին 50, «Արմենիքա» պարբերաթերթին 50 եւրօ:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՈՒՆՃԵԱՆի յիշատակին կը նուիրեն.
- Տիկին Մատլէն Պուրուշեան Հ.Կ.Խաչի Գոքինիոյ «Սօսէ» մասնաճիւղին 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Միհրդատ եւ Արաքսիա Պուրուշեան Գոքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղային խորհուրդին 50 եւրօ:

Իր եղբօր՝ **ԿԱՐՕ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ**ի յիշատակին տիկին Կիւլա Գուրթեան Հ.Կ. Խաչի Աթէնքի «Ծովինար» մասնաճիւղին կը նուիրէ 100 եւրօ:

Տօն հիմնադրութեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ

Այսու ուրախութեամբ կը յայտնենք, թէ **Կիրակի, 29 Նոյեմբեր 2026-ի** առաւօտուն, Աթէնքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ հիմնադրութեան տօնին առիթով տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Սուրբ Պատարագ եւ մատաղօրհնէք:
Պիտի պատարագէ ու յաւուր պատշաճի քարոզէ Յունաստանի Հայոց Թեմի առաջնորդ՝ **ԳԵՐԾ. Տ. ՍԱՀԱԿ Ս. ԵՊՍ. ԵՄԻՇԵԱՆ:**
Սկիզբ Ս. Պատարագի՝ առաւօտեան ժամը 10:00-ին:
Անոնք որոնք կը փափաքին մատաղի պատրաստութեան համար նուիրատուութիւն կատարել, կը խնդրենք հեռաձայնել տիկ. Յասմիկ Թագուորեանին (6977960593) եւ անոր յանձնել նուէրները, ինչպէս նաեւ գործածել եկեղեցւոյ դրամատնային հաշիւը՝

Alpha Bank IBAN: GR9701401050105002002027684

Մեր սրտագին փափաքն է, որ մեր հաւատացեալ ժողովուրդը մասնակից դառնայ Ս. պատարագին եւ ստանայ Առաջնորդ Սրբազան հօր օրհնութիւնը:
Սուրբ Պատարագէն ետք, Առաջնորդարանի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Տիկնանց մարմնոյն կողմէ պատրաստուած եկեղեցւոյ տարեկան պազարը:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

«ԱԶԱՏ ՕՐ» օրաթերթ
Խմբագրատուն՝ Արիսթոթելուս 8 – Քալիթէա 17671
Հեռ. 210 9575011 եւ 210 9521359
Տնօրէն՝ Մայք Չիլինկիրեան
Կայքէջ՝ www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
Դրամատան հաշիւ՝ ALPHA BANK - **IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080**
Տարեկան բաժանորդագրութիւն՝ pdf եւ տպագիր 160 եւրօ, pdf կամ տպագիր 120 եւրօ
Թերթի ելեկտրոնային տարբերակը լոյս կը տեսնէ ամէն օր, Ուրբաթ օրերը կը տպուի:

«AZAT OP» (ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΗΜΕΡΑ) Ημερήσια Αρμενική Εφημερίδα
Ιδιοκτησία: ΕλληνοΑρμενικό Φόρουμ- Μορφωτικό & Πολιτιστικό Σωματείο
Αριστοτέλους 8 – 17671 Καλλιθέα
Έκδοση - Διεύθυνση: Μάικ Τσιλιγκιριάν
Ιστοσελίδα: www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com -
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - **IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080**
Ετήσια συνδρομή: Pdf & έντυπο 160 ευρώ, pdf ή έντυπο 120 ευρώ
Εκδίδεται ηλεκτρονικά τις εργάσιμες μέρες, την Παρασκευή διατίθεται και έντυπο φύλλο.

«AZAD OR» - Armenian daily newspaper of Greece - 8 Aristotelous 17671, Kallithea – GREECE
Tel. 210 9575011 & 210 9521359 e-mail: azatordaily@gmail.com, web site: www.azator.gr
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - I**BAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080**

Υπ. τυπογραφείο Αφοι ΜΥΛΩΝΑ Ο.Ε. ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΜΥΛΑΟΝΤΟΣ 6 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ – ΤΗΛ. 210 5770685